

YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselma 1325 (2000)
"Naiset, rauha ja turvallisuus"

SUOMEN KANSALLINEN TOIMINTAOHJELMA

2 0 0 8 - 2 0 1 1

ULKOASIAINMINISTERIÖ
UTRIKESMINISTERIET

YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselma 1325 (2000)
"Naiset, rauha ja turvallisuus"

**SUOMEN KANSALLINEN TOIMINTAOHJELMA
2008–2011**

**ULKOASIAINMINISTERIÖ
UTRIKESMINISTERIET**

Esipuhe

YK:n turvallisuusneuvosto hyväksyi vuonna 2000 päätöslauselman 1325 ”Naiset, rauha ja turvallisuus”, jolla pyritään vahvistamaan naisten asemaa ja päätösvaltaa kriisinhallintaan liittyvässä toiminnassa. Suomi on jo pitkään toiminut aktiivisesti monella eri saralla päätöslauselman täytäntöönpanemiseksi muun muassa YK:n, EU:n, Etyjin sekä Nato-rauhankumppanuuden puitteissa. Erillisen toimintaohjelman avulla voidaan toimintaa viedä eteenpäin entistä konkreettisemmin, johdonmukaisemmin ja kunianhimoisemmin.

Kansallisen toimintaohjelman laadinta aloitettiin keväällä 2007. Prosessia varten perustettiin työryhmä, joka koostui ministeriöiden, kansalaisjärjestöjen muodostaman 1325-verkoston sekä tutkimuslaitosten edustajista. Työryhmän laaja kokoonpano varmisti toimintaohjelman laadinnan avoimessa ja osallistavassa prosessissa. Toimintaohjelma valmisteltiin myös koordinoidusti muiden samanaikaisten ja samansuuntaisten aloitteiden kanssa. Ohjelman valmistelussa on huomioitu muun muassa valmisteilla oleva hallituksen turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko sekä ihmisoikeuspoliittinen selonteko. Ohjelma tukee myös hallituksen tasa-arvo-ohjelman (2008–2011) tavoitetta sukupuolinäkökulman valtavirtaistamiseksi kaikkeen päätöksentekoon. Toimintaohjelman valmistelemiseen liittyvä prosessi voidaankin nähdä lähes yhtä tärkeänä asiana kuin itse lopputulos, ja se toimii hyvänä esimerkkinä eri toimijoiden yhteistyöstä.

YK:n päätöslauselman 1325 päätavoitteina on vahvistaa naisten roolia ja päätösvaltaa konfliktien ehkäisyssä, ratkaisemisessa, rauhanrakentamisessa ja yhteiskunnan vakauttamisessa konfliktin jälkeisessä tilanteessa mm. niin, että sukupuoleen ja tasa-arvoon liittyvät kysymykset valtavirtaistetaan kaikkeen sotilas- ja siviilikriisinhallintaan. Päätöslauselmalla halutaan lisätä merkittävästi naisten turvallisuutta samalla korostaen, ettei naisia ja tyttöjä tule nähdä uhreina, vaan aktiivisina toimijoina yhteiskunnan kaikilla osa-alueilla. Pysyvän rauhan toteutumiseen on paremmat mahdollisuudet, jos naisilla ja miehillä on tasavertaiset mahdollisuudet osallistua päätösten suunnitteluun ja toteutukseen. Päätöslauselman täytäntöönpano ei siis ainoastaan hyödytä naisten, vaan koko yhteiskunnan vakautta ja kehitystä.

Käsillä oleva toimintaohjelma koostuu kolmesta pääluvusta. Ensimmäisessä käsitellään naisten asemaa ja osallistumista konfliktien ehkäisyssä, rau-

hanneuvotteluissa sekä rauhanrakennuksessa. Toinen luku kattaa kriisinhallintaan liittyvän koulutuksen ja operaatioiden käytännön toteutuksen. Kolmannessa luvussa käsitellään 1325-tematiikkaa osana ihmisoikeuksien parempaa toteutumista.

Toimintaohjelman tavoitteita edistetään kansallisella tasolla osana hallitusohjelmaa, kansainvälisellä tasolla kansainvälisissä järjestöissä sekä paikallisella tasolla kriisi- ja konfliktialueilla. Tavoitteet pyritään saavuttamaan muun muassa kriisinhallintatoimien, kehitysyhteistyön, humanitaarisen avun ja asiantuntija-avun, koulutuksen sekä diplomatian keinoilla. Jokaisen toimintaohjelmassa mainitun tavoitteen yhteyteen on nimetty yksi tai useampia vastuuministeriöitä, jotka vastaavat tavoitteiden toteuttamisesta lueteltujen toimenpiteiden avulla. Toimintaohjelmassa korostetaan myös kansalaisjärjestöjen kanssa käytävän yhteistyön tärkeyttä.

Toimintaohjelma kattaa vuodet 2008–2011, minkä jälkeen ohjelmaa päivitetään. Ohjelman toteutumista ja tavoitteiden toimeenpanoa seurataan systemaattisesti sitä varten nimitettävän seurantaryhmän avulla. Seurantaryhmä koostuu ministeriöiden, tutkimuslaitosten ja kansalaisjärjestöjen edustajista. Ohjelmaa toteutetaan ja toiminnat suunnitellaan ja arvioidaan myös yhteistyössä konfliktialueiden toimijoiden, erityisesti naisten ja naisryhmien kanssa.

Toivomme, että tämä toimintaohjelma osaltaan lisää kiinnostusta naisten asemaan ja osallistumiseen rauhaan ja turvallisuuteen liittyvissä kysymyksissä.

Helsingissä, 19.9.2008

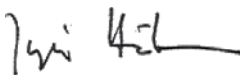
Alexander Stubb
ulkoasiainministeri

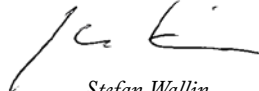
Tuija Brax
oikeusministeri

Anne Holmlund
sisäasiainministeri

Jyri Häkämies
puolustusministeri

Stefan Wallin
ministeri

*Intia
Kuvat: Sini Peltokorpi*

SISÄLLYSLUETTELO

JOHDANTO	10
Suomi naisten oikeuksien ja tasa-arvon puolestapuhujana	11
Kansallisen toimintaohjelman periaatteet ja tavoitteet	11
TOIMINTAOHJELMA	14
I Konfliktien ehkäisy, rauhanneuvottelut ja rauhanrakennus	14
1. Suomi toimii aktiivisen 1325-toimeenpanon puolesta konfliktien ehkäisyssä, rauhanneuvotteluissa ja rauhanrakennuksessa	15
2. Suomi tuottaa ja julkaisee tietoa naisten roolista ja päätösval- lasta kriisinhallintaorganisaatioissa ja -operaatioissa, konfliktien sukupuolivaikutuksista sekä eri sukupuolten toimijaroleista rauhanprosesseissa ja konfliktinratkaisussa.	18
3. Suomi kiinnittää huomiota ilmastonmuutoksen sukupuolisidonnaisiin vaikutuksiin.	19
II Kriisinhallinta	20
1. Suomi lisää naisten määrää ja osuutta kriisinhallinnassa ja vahvistaa naisten mahdollisuuksia toimia konfliktien ratkaisussa.	20
2. Suomi varmistaa, että kaikilla sotilas- ja siviilikriisinhallintatehtäviin lähtevillä, heidän kouluttajillaan sekä asiasta vastaavilla viranomaisilla on tietoa, osaamista ja kykyä tehdä yhteistyötä ihmisoikeus- ja tasa-arvokysymyksissä.	23
3. Sotilas- ja siviilikriisinhallintahenkilöstöllä on selkeät käytännösäännöt ja he toimivat roolimalleina.	25
III Naisten ja tyttöjen ihmisoikeuksien vahvistaminen, suojaus ja turvallisuuden takaaminen	26
1. Suomi toimii naisten ja tyttöjen ihmisoikeuksien vahvistamiseksi.	26
2. Suomi toimii rankaisemattomuuden torjumiseksi	27
3. Suomi pyrkii ennaltaehkäisemään ihmiskauppaa, naisiin kohdituvaa seksuaalista ja muuta väkivaltaa sekä tukemaan rikosten kohteeksi joutuneita uhreja.	30

FAKTASIVUT

1325 osana Suomen kehityspolitiikkaa	13
Naisten aseman vahvistaminen osana humanitaarista toimintaa: Maailman elintarvikeohjelma (WFP)	17
Kriisinhallinta pähkinänkuoressa	22
Inhimillinen turvallisuus ja kriisinhallinta	24
1325-päätöslauselman tavoitteiden edistäminen osana humanitaarista apua: Kongon demokraattinen tasavalta	29
Kansainvälisten järjestöjen toiminta 1325-tavoitteiden saavuttamiseksi: Etyjiin ihmiskaupan vastainen työ	32

LIITE

YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselma 1325 (2000)	35
---	----

JOHDANTO

YK:n turvallisuusneuvosto hyväksyi vuonna 2000 päätöslauselman 1325 ”Naiset, rauha ja turvallisuus”, jonka täytäntöönpanoon jäsenvaltiot ovat sitoutuneet. YK:n peruskirjan periaatteisiin ja tavoitteisiin tukeutuen päätöslauselman päätavoitteina on vahvistaa naisten roolia ja päätösvaltaa konfliktien ehkäisyssä, ratkaisemisessa ja rauhanrakentamisessa sekä lisätä merkittävästi naisten turvallisuutta ja siihen vaikuttavia tekijöitä. Pysyvän rauhan, kestäväen kehityksen ja toimivan yhteiskunnan rakentamiseen on paremmat mahdollisuudet, jos naiset ja miehet voivat tasavertaisesti päättää asioista ja osallistua niiden suunnitteluun ja toteutukseen. Tasavertaisuuden näkökulmasta toteutetut ohjelmat ja reformit rakentuvat kestäväälle pohjalle. Päätöslauselman 1325 täytäntöönpano vahvistaa siten koko yhteiskunnan kehitystä.

Vaikka monet YK:n jäsenmaat ovat aktiivisesti toimineet päätöslauselman 1325 hyväksi, tavoitteiden toteuttaminen käytännössä on edelleen ajankohtainen haaste. Naisten mielipiteitä ei ole riittävästi kuunneltu päätettäessä konfliktien jälkeisistä yhteiskunnan talouden ja vallankäytön rakenteista, maanomistusoloista tai lainsäädännöstä. Kansainväliset tutkimusraportit ovat kuitenkin kiistatta osoittaneet, että naisten oikeuksien ja aktiivisen osallistumisen edistäminen lisää merkittävästi turvallisen, tasapuolisen ja toimivan yhteiskunnan toteutumista. Tämän vuoksi on välttämätöntä vahvistaa naisten osallistumista rauhanprosesseihin, virallisiin rauhanneuvotteluihin ja korkeisiin päätöksentekofoorumeihin.

Suomi on vahvasti sitoutunut päätöslauselman 1325 toteuttamiseen. Kansallisella tasolla päätöslauselman aihepiiri on osa hallitusohjelmaa. Päätöslauselman tavoitteiden määrätietoinen edistäminen edellyttää jatkuvaa ja pitkäjänteistä suunnittelua ja koulutusta sekä tehokkaita käytännön toimia tasa-arvomyönteisten asenteiden luomiseksi kansainvälisellä, kansallisilla ja paikallisilla tasoilla.

Suomi naisten oikeuksien ja tasa-arvon puolestapuhujana

Naisten ja tyttöjen oikeuksien edistäminen kuuluu Suomen ihmisoikeuspoliittisiin painopisteisiin. Suomi on sitoutunut naisten oikeuksia koskevien kansainvälisten instrumenttien täysimääräiseen toimeenpanoon ja toimii aktiivisesti EU:ssa, YK:ssa ja sen erityisjärjestöissä ja kansainvälissä konferensseissa sekä muissa kansainvälisissä järjestöissä naisten oikeuksien vahvistamiseksi. Suomi korostaa kaikkien ihmisoikeuksien jakamattomuutta ja samanarvoisuutta. On keskeistä edistää yhtä lailla naisten ja tyttöjen kansalais- ja poliittisia oikeuksia kuin taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia, sillä eri oikeudet tukevat toinen toisiaan. Erityistä painoarvoa annetaan kaikkein haavoittuvimmissa ryhmissä oleville naisille ja tytöille, jotka usein joutuvat moniperustaisen syrjinnän kohteeksi.

Kansallisen toimintaohjelman periaatteet ja tavoitteet

Kansallinen toimintaohjelma määrittelee Suomen toiminnan painopisteet ja ohjaa Suomen toimintaa päätöslauselman 1325 täytäntöön panemiseksi. Täytäntöönpano ei kuitenkaan rajoitu pelkästään toimintaohjelmassa mainittuihin keinoihin, vaan päätöslauselmaa voidaan toteuttaa myös muilla tavoilla. Toimintaohjelman tavoitteiden toteutumista edistetään mm. diplomatian, kriisinhallintatoiminnan, kehitysyhteistyön, humanitaarisen avun, asiantuntija-avun ja koulutuksen keinoin. Kansalaisyhteiskunnalla on tärkeä asema toimintaohjelman toteuttamisessa.

Toimintaohjelman tavoitteina on edesauttaa seuraavien asioiden toteutumista:

- Naisten oikeuksia kunnioitetaan, suojellaan ja toimeenpannaan osana konfliktien ratkaisua kansainvälisten ihmisoikeussopimusten velvoitteiden mukaisesti.
- Naisten ja tyttöjen koulutusta korostetaan erityisesti, sillä koulutus on tehokas keino parantaa naisten asemaa ja edistää yhteiskunnan vakautta.

- Suomen toimintaohjelman lähtökohtana on sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen siten, että strategioita ja politiikkoja laadittaessa arvioidaan alusta lähtien niiden sukupuolisidonnaiset vaikutukset. Kaikessa toiminnassa huomioidaan sekä naisten ja tyttöjen että miesten ja poikien erilaiset tarpeet, tilanne ja mahdollisuus osallistua päätöksentekoon.
- Naisia kannustetaan osallistumaan kriisinhallintaoperaatioihin¹ sekä konfliktien ehkäisyyn ja ratkaisuun kaikilla tasoilla, kuten osallistumalla rauhanprosesseihin, virallisiin rauhanneuvotteluihin ja korkeisiin päätöksentekofoorumeihin ilman syrjintää siten, että osallistuminen on sääntö eikä poikkeus.
- Naisia ja tyttöjä pidetään aktiivisina toimijoina, jotka voivat kaikilla tasoilla vaikuttaa konfliktien jälkeiseen yhteiskunnalliseen taloudelliseen ja poliittiseen kehittämiseen sekä humanitaarista apua tai konfliktien jälkeisiä aseidenriisunta- ja jälleenrakennusohjelmia koskevaan suunnitteluun ja toteuttamiseen.
- Naisten ja tyttöjen turvattomuutta sekä naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ja naiskauppaa ehkäistään.
- Naisten ja tyttöjen seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeuksien edistämiseen kiinnitetään systemaattisesti huomiota.
- Kriisinhallintaoperaatioissa otetaan huomioon koko kohdealueella asuva väestö ilman sukupuoleen perustuvaa syrjintää. Erytystä huomiota kiinnitetään konflikteissa kaikkein haavoittuvimpiin väestöryhmiin: lapsiin, vammaisiin henkilöihin, pakolaisiin, ihmiskaupan ja sen rinnakkaisilmiöiden uhreihin, sotaleskiin ja orpoihin sekä etnisiin vähemmistöihin ja alkuperäiskansoihin.
- Sotarikosten ja vakavien ihmisoikeusloukkausten rankaisemattomuus poistetaan tärkeänä osana oikeudenmukaista rauhaa. Tämä koskee erityisesti myös naisiin ja tyttöihin kohdistuvia rikoksia.

¹ Kriisinhallintaoperaatioilla tarkoitetaan toimintaohjelmassa sekä sotilaallisia että siviilikriisinhallintatehtäviä

1325 osana Suomen kehityspolitiikkaa

Suomen kehityspolitiikka tukee päätöslauselman 1325 toteuttamista. Naisten ja tyttöjen oikeudet ovat Suomelle sekä itseisarvo että tärkeiden tavoitteiden toteuttamisen väline. Tasa-arvokysymykset ovat läpileikkaava teema Suomen kehityspolitiikassa, jossa painotetaan kestävästä kehitystä, yhteiskunnallisten olojen vakautta ja kriisien kokonaisvaltaista ratkaisemista. Nämä samat vaatimukset koskevat myös yritysten ja järjestöjen julkisilla varoilla tekemiä kehitysyhteistyöhankkeita. Suomen kehityspolitiikassa päätöslauselman 1325 toimeenpano on tärkeä osa myös konfliktien jälkeistä kestävästä kehitystä.

Ihmisoikeuksien ja demokratian puutteellinen toteutuminen, luonnonvarat ja muut resurssit sekä niiden hallintaan liittyvät kysymykset ovat usein konfliktien taustatekijöitä. Ilmastonmuutokseen liittyvät kysymykset ovat yhteydessä turvallisuuteen, ja on tärkeää, että tasa-arvonäkökulma huomioidaan myös niitä hoidettaessa. Kehityspolitiikan tehtävänä on toimia turvallisuuden vahvistamiseksi sanan laajassa merkityksessä ja samalla on tärkeä kiinnittää huomiota tavoitteiden käytännön toteutumiseen.

Tuoreimmassa kehityspoliittisessa ohjelmassa vuodelta 2007 korostetaan laajan turvallisuuden tavoitteita ja oikeusvaltioperiaatetta. Kriisien ja konfliktien ratkaisussa samoin kuin pakolaisten ja evakkojen paluumuutossa ja asettautumisessa kotiseuduilleen pidetään tärkeänä naisten osallistumista heitä itseään koskevaan päätöksentekoon kaikilla mahdollisilla tasoilla. Konfliktien uhreista valtaosa on siviilejä. Naiset ja lapset ovat konflikteissa usein haavoittuvassa asemassa, ja siksi heidän tilanteensa tulisi huomioida riittävällä tavalla.

Peru
Kuva: Marko Korkeakoski

TOIMINTAOHJELMA

I KONFLIKTIEN EHKÄISY, RAUHANNEUVOTTELUT JA RAUHANRAKENNUS

Kansainväliset kokemukset osoittavat, että naisten osallistuminen rauhan rakentamiseen kaikilla tasoilla lisää kestäväen rauhan mahdollisuuksia ja on olennainen osa ihmisoikeuksien toteutumista. Naisten laajamittainen osallistuminen vahvistaa rauhansopimuksen ja siihen tähtäävän prosessin legitimitettä sekä parantaa mahdollisuuksia löytää rauhansopimuksen toteuttamiseen tarvittava kansalaisyhteiskunnan tuki.

Poliittisessa tai taloudellisessa siirtymävaiheessa tai konfliktin jälkeisessä tilanteessa olevan yhteiskunnan demokratisoitumisessa on oleellista, että niin naisilla kuin miehilläkin on mahdollisuus sekä osallistua että tuoda esille näkemyksensä meneillään olevaan prosessiin. Vain siten voidaan rakentaa yhteiskuntaa, joka perustuu kestäväen rauhan ja kehityksen periaatteille.

Ihmisoikeuksien toteutumista tukeva toiminta ehkäisee myös konfliktien syntymistä. Lainsäädännön uudistamisen sekä tuomioistuinlaitosten kehittämisen keskeisenä periaatteena tulee olla sukupuolten välisen eriarvoisuuden ja syrjinnän poistaminen. Lähtökohtana on, että hätäapu, kriisinhallinta, rauhan rakentaminen ja kehitysyhteistyö nivoutuvat mahdollisimman saumattomasti toisiinsa ottaen huomioon paikalliset tarpeet.

Tavoite 1: Suomi toimii aktiivisen 1325-toimeenpanon puolesta konfliktien ehkäisyssä, rauhanneuvotteluissa ja rauhanrakennuksessa

Toiminta kansallisella tasolla

- Keväällä 2008 hyväksytyssä ulkoasiainhallinnon YK-strategiassa päätöslauselma 1325 on huomioitu läpileikkaavana teemana.

Keskeinen vastuutaho näissä kysymyksissä: UM

Toiminta kansainvälisellä ja paikallisella tasolla

- Suomi pyrkii YK:n rauhanturva- ja rauhanrakentamistrakenteissa siihen, että molemmat sukupuolet ovat tasapuolisesti edustettuina ja että erityistä huomiota kiinnitetään operaatioiden henkilöstökokoonpanoon naisten osuuden lisäämiseksi. Suomi pyrkii valtavirtaistamaan päätöslauselman 1325 osaksi kaikkea turvallisuusneuvoston työtä.
- Suomi kiinnittää huomiota naisten ja lasten tarpeisiin omissa ja EU:n rahoittamissa aseistariisun, joukkojen kotiuttamisen ja konfliktin jälkeiseen yhteiskuntaan sopeuttamisen ja jälleenrakentamisen ohjelmissa sekä rauhanrakentamiskomissiossa. Myös naistaistelijoiden ja heidän huollettavinaan olevien tarpeet on huomioitava.
- Suomi painottaa päätöslauselman 1325 aktiivista toimeenpanoa kansainvälisten järjestöjen toiminnassa ja seuraa aktiivisesti niiden tasa-arvotoiminnan edistymistä johtokuntatyöskentelyn, evaluointitoiminnan ja tutkimustyön kautta.
- Suomi toimii naisten aseman vahvistamiseksi kehitysmaiden kansallisessa poliittisessa keskustelussa ja päätöksenteossa.
- Suomi antaa taloudellista ja asiantuntijatukea erityisesti paikalliselle toiminnalle, jonka tarkoituksena on edistää naisten toimimista konfliktien ehkäisemisessä sekä rauhanvälittäjinä ja -neuvottelijoina. Suomi tukee myös naisten osallistumista jälleenrakentamiseen, esimerkiksi perustuslain säätämiseen sekä vaali- ja lakikomissioiden muodostamiseen.
- Suomi tukee kehitysmaiden kansallisten 1325-päätöslauselman mukaisten toimintasuunnitelmien laatimista.

- Suomi korostaa humanitaarisessa avussa sukupuolinäkökulman kokonaisvaltaista huomioinnista. Sukupuolinäkökulma valtavirtaistetaan humanitaarisessa avussa yhtäältä takaamalla naisten ja miesten yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua aktiivisesti apua koskevaan päätöksentekoon ja käyttää täysipainoisesti resursseja ja palveluja sekä toisaalta vastaamalla niin naisten ja tyttöjen kuin miesten ja poikien erityistarpeisiin.
- Suomi edellyttää syrjimättömyyden periaatteen toteuttamista kaikissa jälleenrakennushankkeissa ja tukee naisten taloudellisen aseman parantamista.

Keskeiset vastuutahot näissä kysymyksissä: UM, PLM, OM

*Kenia
Kuva: Sharon McLean*

Naisten aseman vahvistaminen osana humanitaarista toimintaa: Maailman elintarvikeohjelma (WFP)

Maailman elintarvikeohjelma WFP on maailman suurin humanitaarinen järjestö, joka toimii yli 80 maassa. WFP:n päätehtäviin kuuluu elintarvikeavun antaminen konfliktin tai luonnonkatastrofin aiheuttamissa kriisitilanteissa.

Suomi on aktiivisesti tukenut WFP:n tasa-arvotyötä. WFP:n ruoka-avusta vähintään 80 % kohdistetaan suoraan naisille, jotka useissa maissa vastaavat kotitalouksien ruokahuollosta. WFP edellyttää, että paikallisten yhteisöjen jäsenistä kootuissa ruokakomiteoissa vähintään puolet jäsenistä on naisia. Naisten tulee toimia myös komiteoiden puheenjohtajina, jolloin he tehokkaasti osallistuvat hätäapua koskevaan päätöksentekoon. Ruuan jakaminen naisille on vahvistanut heidän arvostustaan ja asemaansa yhteisöissä ja samalla varmistanut avun perillemenon.

*Intia
Kuva: Sini Peltokorpi*

Tavoite 2:

Suomi tuottaa ja julkaisee tietoa naisten roolista ja päätösvallasta kriisinhallintaorganisaatioissa ja -operaatioissa, konfliktien sukupuolivaikutuksista sekä eri sukupuolten toimijaroleista rauhanprosesseissa ja konfliktinratkaisussa

Toiminta kansallisella tasolla

- Suomi tukee päätöslauselmaa 1325 koskevaa koulutusta, akateemista tutkimusta, teemaan liittyviä tutkimusprojekteja, ajankohtaisia julkaisuja ja muuta selvitys- ja arviointitoimintaa erityisesti kenttätasolla ja paikallisissa yhteisöissä. Suomi tukee myös tulosten ja vaikutusten arviointeja kansainvälisen yhteisön kriisinhallintatoiminnassa. Tässä työssä huomioidaan erityisesti kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevien henkilöiden asema ja oikeudet.
- Suomi korostaa viranomaisten, tutkimuslaitosten ja kansalaisjärjestöjen välistä yhteistyötä kaikilla tasoilla.
- Suomi tukee sukupuolen mukaan eritellyn tiedon keräämistä ja analysointia konflikteista ja väkivallasta. Suomi edistää myös vertailukelpoisten sukupuoleen sidottujen mittareiden kehittämistä ja käyttöä ohjelmia ja operaatioita koskevassa raportoinnissa.
- Suomi tiedottaa aktiivisesti päätöslauselmasta 1325 seminaarien, koulutuksen ja aktiivisen julkaisutoiminnan kautta.
- Suomi tukee kansalaisjärjestöjen toimintaa päätöslauselman 1325 tavoitteiden tunnetuksi tekemiseksi.

Keskeiset vastuutahot näissä kysymyksissä: UM, PLM, SM, STM, OPM

Toiminta kansainvälisellä tasolla

- Suomi ajaa päätöslauselman 1325 sisällyttämistä laajemmin EU:n turvallisuus- ja puolustuspolitiikan puitteissa toteutettavaan koulutustoimintaan, kuten EU:n turvallisuus- ja puolustusakatemian (European Security and Defence College, ESDC) koulutusohjelmaan.
- Suomi osallistuu aktiivisesti EU:n siviilikriisinhallintakoulutuksen sisällön tuottamiseen toimimalla 13 jäsenmaan muodostamassa koulutuksen ohjausryhmässä (European Group on Training, EGT). Suomi kiinnittää huomiota siihen, että EGT ottaa huomioon päätöslauselman 1325 asettamat tavoitteet.

Keskeiset vastuutahot näissä kysymyksissä: UM, PLM, SM

Tavoite 3:

Suomi kiinnittää huomiota ilmastonmuutoksen sukupuolisidonnaisiin vaikutuksiin

Toiminta kansainvälisellä tasolla

- Suomi toimii naisten aseman huomioimiseksi ilmastonmuutosta koskevassa keskustelussa.
- Suomi edellyttää tasa-arvonäkökulman huomioimista ilmastonmuutosta koskevassa kehityspolitiikassa ja tukee toimia, joilla edistetään ilmastonmuutoksen sukupuolisidonnaisten vaikutusten selvittämistä ja muutokseen sopeutumista. Erityishuomiota kiinnitetään naisten rooliin luonnonvarojen hallinnassa, maanomistuksessa ja -käytössä sekä uusien elinkeinojen luomisessa.
- Suomi kiinnittää aihepiiriin huomiota myös Liberiassa vuonna 2009 järjestettävässä korkean tason naisjohtajuuskonferenssissa, jonka yhtenä teemana ovat naiset ja ilmastonmuutos.

Keskeiset vastuutahot näissä kysymyksissä: UM, TEM, YM

II KRIISINHALLINTA

Suomi osallistuu kansainväliseen kriisinhallintatoimintaan muun muassa YK:n, EU:n, Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön (Etyj), Euroopan neuvoston sekä Naton rauhankumppanuusyhteistyön puitteissa. Kriisinhallinta tämän päivän konflikteissa edellyttää jatkuvaa sopeutumista muuttuviin turvallisuustilanteisiin ja toimintaympäristöihin. Uusien toimintamuotojen omaksuminen on tärkeää Suomen kriisinhallintakyvyn vahvistamiseksi. Suomi pyrkii lisäämään naisten osallistumista kriisinhallintatoimintaan ja operaatioiden johtotehtäviin.

Tavoite 1: Suomi lisää naisten määrää ja osuutta kriisinhallinnassa ja vahvistaa naisten mahdollisuuksia toimia konfliktien ratkaisussa

Toiminta kansallisella tasolla

- Suomi kiinnittää henkilöstön rekrytoinnissa järjestelmällisesti huomiota tasa-arvokysymyksiin. Naisia tulee esittää ja rekrytoida myös johtotehtäviin. Suomi huomioi rekrytoinneissaan kriisinhallintaoperaatioiden monimuotoisuuden.
- Siviilikriisinhallintalain mukaisessa julkisoikeudellisessa palvelussuhteessa tulee ottaa huomioon oikeudet äitiyslomaan ja perhevapaisiin, vaikka niin sanottu sekondeerausmenettely kansainvälisen järjestön tehtävään siirtääkin työsuhteen operatiivisen vastuun vastaanottavalle organisaatiolle, jolla näitä erityisiä ehtoja ei ole.
- Suomi luo rekrytoinnin tehostamiseksi kriisinhallintarekisterin yhteyteen listauksen tasa-arvoasi-
antuntijoista. Näitä henkilöitä voidaan ehdottaa kriisinhallintatehtäviin, ottaen kuitenkin huomioon kriisiytyneen yhteiskunnan auttamisessa ja tasapainoisessa kehitystyössä vaadittava muu osaaminen. Kansainvälisissä tehtävissä toimivat asiantuntijat raportoivat toiminnastaan säännöllisesti.
- Kriisinhallintakoulutusta tarjoavat organisaatiot järjestävät erityisesti naisille suunnattuja tiedotuskampanjoita mahdollisuuksista osallistua kriisinhallintatehtäviin.
- Kriisinhallintaharjoituksissa sukupuolinäkökulman huomioimista kehitetään edelleen ja monipuolisen syrjinnän tunnistamiseen kiinnitetään huomiota.

Keskeiset vastuutahot näissä kysymyksissä: PLM, SM, OM

Toiminta kansainvälisellä ja paikallisella tasolla

- Suomi toimii aktiivisesti sen puolesta, että päätöslauselman 1325 sisältämät tavoitteet kirjataan operaatioiden ja missioiden mandaatteihin.
- Suomi korostaa rekryointiprosessin läpinäkyvyyttä ja huolehtii EU:n ja muiden järjestöjen operaatioista päätettäessä, että tehtäväkuvat ovat sukupuolineutraaleja. Päättyneiden operaatioiden ja missioiden raporteissa arvioidaan myös päätöslauselman 1325 täytäntöönpanon toteutuminen. Kriisinhallintatehtävissä tulee lisäksi huolehtia, että naisten oikeuksien ja osallistumismahdollisuuksien seurantaan ja edistämiseen on riittävästi henkilö- ja toimintaresursseja.
- Suomi edellyttää kansainvälisissä järjestöissä tehtyjen tasa-arvoa koskevien päätösten täytäntöönpanoa. Suomi kiinnittää huomiota siihen, että EU:n yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan (ETPP) alaisissa operaatioissa noudatetaan muun muassa kesäkuussa 2006 hyväksyttyä tarkistuslistaa toimenpiteistä, joiden avulla pyritään varmistamaan tasa-arvokysymysten huomioiminen ja niiden valtavirtaistaminen kriisinhallinnassa. Sama koskee EU:n yleisten asioiden ja ulkosuhteiden neuvoston Suomen puheenjohtajuuskaudella hyväksymiä päätelmiä sukupuolten tasa-arvon ja sen valtavirtaistamisen edistämisestä kriisinhallinnassa.
- Suomi painottaa sukupuolinäkökulman ja moniperustaisen syrjinnän tunnistamista ja huomiointia EU:n kriisinhallintaharjoituksissa.
- Suomi edistää naisten valintaa YK:n, EU:n, EN:n ja Etyjin erityisedustajiksi.
- Suomi on päättänyt rahoittaa tasa-arvoneuvonantajan palkkaamisen kahdeksi vuodeksi koulutustehtäviin YK:n rauhanturvaosastolle.
- Naton rauhankumppanina Suomi osallistuu aktiivisesti Euroatlanttisen kumppanuusneuvoston puitteissa päätöslauselman 1325 täytäntöönpanon kehittämiseen Natossa ja erityisesti Nato-johtoisissa kriisinhallintaoperaatioissa.
- Suomi toimii kansainvälisissä organisaatioissa sen puolesta, että kriisinhallintaoperaatioissa on ihmisoikeus- ja/tai tasa-arvoneuvonantaja sekä naisten asemaan liittyviä erityistarkkailijoita. Ihmisoikeus- ja/tai tasa-arvoneuvonantaja raportoi sekä kenttäjohdolle että lähettävän organisaation johdolle operaation normaalin raportoinnin puitteissa.
- Suomi vahvistaa kansainvälisten kriisinhallintaoperaatioiden vaikuttavuutta tukemalla niiden yhteistyötä paikallisten nais- ja ihmisoikeusjärjestöjen kanssa. Suomi antaa taloudellista tukea kansainvälisten operaatioiden ja paikallisten naisjärjestöjen yhteisten tilaisuuksien pitämiseksi sekä tarjoaa asiantuntija-apua järjestämällä koulutusta, jonka tavoitteena on paikallisten naisten hakeutuminen kriisinhallintatehtäviin.

Keskeinen vastuutaho näissä kysymyksissä: UM

Kriisinhallinta pähkinänkuoressa

Ulkoasiainministeriö tekee päätökset Suomen osallistumisesta kriisinhallintatehtäviin siviilikriisinhallintalain 1287/2004 mukaan ja maksaa budjetistaan osallistumiskustannukset. Sisäasiainministeriö vastaa siviilikriisinhallinnan kotimaan valmiuksista rekrytoimalla ja kouluttamalla asiantuntijat ja huolehtimalla näiden vakuutuksista, matkajärjestelyistä ja muista työnantajavelvoitteista. Kriisinhallintakeskus CMC Finland ja Poliisikoulu vastaavat käytännössä koulutuksesta ja vuoden 2008 aikana myös rekrytoinnin ja valtiotyönantajana toimimisen on tarkoitus siirtyä kokonaisuudessaan Kriisinhallintakeskukselle.

Vuodelle 2008 ulkoasiainministeriö on budjetoinut siviilikriisinhallintamenoihin 15 miljoonaa euroa. Määräraha on mitoitettu niin, että vuositasolla siviilikriisinhallintaan voidaan osallistua 100 henkilötyövuoden panoksella. Sisäministeriön vuosina 2004–2007 sekondeeraamista asiantuntijoista oli naisia 19 %. Tällä kaudella poliisitehtäviin lähti yhteensä 113 henkeä, joista 15 % oli naisia. Tätä lukua voi verrata siihen, että naisia on poliisivoimissa 11,3 %.

Sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetussa laissa 211/2006 säädetään, että osallistumisesta sotilaalliseen kriisinhallintaan päättää tasavallan presidentti valtioneuvoston ratkaisuehdotuksesta. Tasavallan presidentin ja valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisen ministerivaliokunnan käsiteltäviä asioita valmistelevasti voi puolustusministeriö aloittaa operaatiovalmistelut. Ulkoasiainministeriö valmistelee päätökset Suomen osallistumisesta sotilaalliseen kriisinhallintaan. Sotilaalliset ja puolustuspoliittiset perusteet valmistellaan puolustusministeriössä. Rahoitus on jaettu puoliksi molempien ministeriöiden talousarvion menoluokkiin. Kokonaisbudjetti on vuosittain runsaat 100 miljoonaa euroa. Suomessa puolustusvoimat vastaa käytännössä sotilaallisen kriisinhallintaan liittyvistä valmiuksista kuten rekrytoinnista, koulutuksesta ja operaatioiden johtamisesta.

Tavoite 2:

Suomi varmistaa, että kaikilla sotilas- ja siviilikriisinhallintatehtäviin lähtevillä, heidän kouluttajillaan sekä asiasta vastaavilla viranomaisilla on tietoa, osaamista ja kykyä tehdä yhteistyötä ihmisoikeus- ja tasa-arvokysymyksissä

Toiminta kansallisella tasolla

- Suomi perusti keväällä 2008 sisäasiainministeriön alaisuuteen kriisinhallintaan keskittyvän 1325-ohjausryhmän, jonka tehtävänä on pohtia, miten sukupuolten väliseen tasa-arvoon ja naisten oikeuksiin liittyviä asioita voitaisiin entistä paremmin huomioida kriisinhallinnan rekrytoinnissa, koulutuksessa ja tutkimuksessa. Ohjausryhmä koostuu ministeriöiden, tutkimuslaitosten ja kansalaisjärjestöjen edustajista sekä siviili- ja sotilaallisen kenttätöyön asiantuntijoista.
- Suomi painottaa siviili- ja sotilaskriisinhallintahenkilökunnan koulutuksessa tasa-arvoasioiden tärkeyttä kaikilla tasoilla ja jatkaa päätöslauselman 1325, kansainvälisen ja humanitäärisen oikeuden sekä ihmisoikeusvelvoitteiden huomioon ottamista kattavasti kaikissa operaatioissaan ja missioissaan. Lisäksi koulutuksessa painotetaan operaatiokohtaisten olosuhteiden, tapojen ja käytänneseäntöjen tuntemusta. Myös siviilikriisinhallinnassa tulee ottaa käyttöön kansalliset käytäntösesäännöt.
- Suomi järjestää operaatioiden johto- ja koulutushenkilöstölle säännöllisesti koulutustilaisuuksia päätöslauselman 1325 sisällöstä. Kouluttajien ammattitaitoa ylläpidetään säännöllisellä jatkokoulutuksella.
- Viranomaiset vahvistavat yhteistyötään tutkimuslaitosten ja koulutushenkilökunnan kanssa, jotta heidän valmiutensa tunnistaa ihmiskauppaa, seksuaalista hyväksikäyttöä ja muita ihmisoikeusloukkauksia koskevia tilanteita ja puuttua niihin paranevat.

Keskeiset vastuutahot näissä kysymyksissä: UM, PLM, OM, SM

Toiminta kansainvälisellä ja paikallisella tasolla

- Operaatioiden paikallisen rekrytoinnin periaatteena tulee olla naisten tasavertainen valitseminen sukupuolensensitiivisiin tehtäviin, kuten tulkeiksi tai lääkäreiksi. Operaation johtotaso vastaa paikalta palkatun henkilökunnan 1325-koulutuksesta.

Keskeinen vastuutaho näissä kysymyksissä: UM

Inhimillinen turvallisuus ja kriisinhallinta

YK:n kehitysohjelma UNDP toi 1994 julkiseen keskusteluun käsitteen ”inhimillinen turvallisuus”. Perinteisen, valtioiden turvallisuutta korostavan näkemyksen vastapainona inhimillinen turvallisuus korostaa jokaisen yksilön turvallisuutta sekä oikeutta elää vailla pelkoa ja puutetta. Käsitettä on myöhemmin kehitetty monin tavoin.

Ulkoasiainministeriön tukemassa hankkeessa London School of Economicsin (LSE) professori Mary Kaldorin tutkimusryhmä on kehittänyt inhimillistä turvallisuutta EU:n kriisinhallintatoimintoihin soveltuvaksi työmenetelmäksi, jonka toimeenpanijoina olisivat yhtä lailla kansainvälisiin operaatioihin ja missioihin osallistuvat sotilaat kuin siviilitkin.

Kaldorin malli perustuu kuuteen periaatteeseen: (1) ihmisoikeuksien ensisijaisuuteen kaikessa toiminnassa, (2) poliittisen johdon uskottavuuden ja laillisten toimintamahdollisuuksien vahvistamiseen, (3) paikallisen väestön näkemysten ja vaikutusmahdollisuuksien erityiseen huomiointiin, (4) mahdollisimman tehokkaaseen monenkeskiseen yhteistyöhön, (5) alueellisten kysymysten ja yhteistyön kaikenpuoliseen huomiointiin sekä (6) toimintojen selkeään ja läpinäkyvään strategiseen johtamiseen.

1325-problematiikka tulee esiin erityisesti siinä ihmisoikeusperiaatteessa, joka sisältää sukupuoleen perustuvan syrjimättömyyden kaikessa toiminnassa sekä naisten osallistumisen ja vaikutusmahdollisuuksien turvaamisen keskeisenä toiminnan uskottavuus- ja legitimiisyyskysymyksenä. Myös alhaalta ylöspäin suuntautuvan vaikuttamisen periaatteessa päätöslauselman 1325 tavoitteet tulevat esiin korostettaessa paikallisten naisryhmien tilannetietoisuutta humanitaarisen avun suuntaamisessa sekä konfliktinratkaisussa.

Mallin toimivuutta käytännön siviilikriisinhallintatoimintaan on selvitetty Kuopion Kriisinhallintakeskuksen (CMC) ja LSE:n järjestämässä pilottikoulutuksessa. Koulutuksen tavoitteena oli tukea inhimillisen turvallisuuden periaatteiden huomioimista ja käyttöönottoa EU:n siviilikriisinhallintaoperaatiossa EULEX-Kosovossa, kiinnittäen samalla huomiota EULEX-operaation yhteistyöhön alueen muiden poliittisten ja sotilaallisten toimijoiden kanssa.

Tavoite 3: Sotilas- ja siviilikriisinhallintahenkilöstöllä on selkeät käytännesäännöt ja he toimivat roolimalleina

Toiminta kansallisella tasolla

- Suomi varmistaa, että sukupuolten välinen tasa-arvo ja syrjintäkielto ovat mukana operaatio- ja missiokohtaisissa säädöksissä ja käytännesäännöissä, jotka sisältävät myös toimenpideohjelman sukupuolisen häirinnän poistamiseksi.
- Suomalainen sotilas- ja siviilikriisinhallintahenkilöstö sitoutuu noudattamaan suomalaisten viranomaisten kehittämiä käytännesääntöjä (Code of Conduct). Suomalaisen kriisinhallintahenkilöstön tulee aktiivisesti edistää tasa-arvoa ja ihmisoikeuksia, ihmiskaupan uhrien ohjaamista auttamisjärjestelmään ja seksuaalisen hyväksikäytön ehkäisemistä. Operaatioiden ja missioiden henkilökunnan toimenkuvaan sisällytetään vaatimus tasa-arvoisen ja tasavertaisen kohtelun edistämisestä. Henkilöstön tulee kunnioittaa paikallista kulttuuria ja yhteiskunnan normeja silloin kun nämä eivät ole ristiriidassa kansainvälisten ihmisoikeusperiaatteiden ja -sopimusten kanssa.
- Suomi korostaa seksuaalisen hyväksikäytön olevan rikos sen kaikissa muodoissa. Prostituoitujen käyttäminen on kokonaan kielletty sotilas- ja siviilikriisinhallintahenkilöstöltä sekä toimialueella että sen ulkopuolella. Sääntöjen rikkominen johtaa välittömään kotiuttamiseen ja Suomen lainsäädännön mukaiseen tutkintaan.

Keskeiset vastuutahot näissä kysymyksissä: PLM, OM, SM

Toiminta kansainvälisellä tasolla

- Suomi toimii aloitteellisesti, jotta ihmisoikeuksien ja tasa-arvon valtavirtaistamista Euroopan turvallisuus- ja puolustuspolitiikassa (ETPP) koskevasta asiakirjasta laadittaisiin käytännönläheinen käsikirja.
- Suomi tekee työtä sen eteen, että kriisinhallintaoperaatioiden käytännesäännöt edistäisivät tasa-arvoa ja ehkäisivät sekä syrjintää että hyväksikäyttöä mahdollisimman tehokkaasti.
- Suomi pyrkii aktiivisesti vaikuttamaan YK:n yleiskokouksen kansainvälisen oikeuden komitean (VI komitea) puitteissa kriisinhallintatehtävissä toimivien YK:n virkamiesten ja komennuksella olevien asiantuntijoiden rikosoikeudellista vastuuta koskevan yleissopimuksen aikaansaamiseksi ja asiaa koskevien standardien vahvistamiseksi.

Keskeinen vastuutaho näissä kysymyksissä: UM

III NAISTEN JA TYTTÖJEN IHMISOIKEUKSIEN VAHVISTAMINEN, SUOJELU JA TURVALLISUUDEN TAKAAMINEN

Suomi edistää naisten ja tyttöjen ihmisoikeuksien täysimääräistä toteutumista. Kansainväliset ihmisoikeusnormit suojaavat jo sellaisenaan naisten oikeuksia. Kansainväliset naisten ja tyttöjen suojelua koskevat sopimukset täydentävät ja vahvistavat yleissopimusten suojaa ja velvoittavat muun muassa ryhtymään erityistoimiin naisten ja tyttöjen suojelemiseksi sukupuoleen perustuvalta väkivallalta, erityisesti raiskauksilta ja muulta seksuaaliselta hyväksikäytöltä. Seksuaalista väkivaltaa käytetään sodankäynnin keinona, jolla pyritään heikentämään yhteisön eheyttä ja turvallisuutta. Systemaattisesti toteutetut raiskaukset ovat rikos ihmisyyttä vastaan. Myös siviilimiehiin ja poikiin kohdistuvaa sukupuoleen perustuvaa väkivaltaa, kuten ”taisteluikäisten” joukkomurhia ja seksuaalista väkivaltaa, käytetään sodankäynnin metodina. Suomi toimii aktiivisesti tämän väkivallan lopettamiseksi.

Suomi on kiinnittänyt järjestelmällisesti huomiota myös seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeuksien edistämiseen.

Rauhanrakentamistyön kielteinen ilmiö on usein ihmiskaupan lisääntyminen kyseisellä alueella. Suomi on sitoutunut ihmiskaupan ehkäisemiseen hyväksymällä vuonna 2005 ihmiskaupan vastaisen toimintasuunnitelman, jonka aktiivista toimeenpanoa jatketaan. Suomi korostaa ihmiskaupan ihmisoikeuslottuvuutta, uhrien kokonaisvaltaista auttamista ja uudelleen uhriksi joutumisen ennaltaehkäisyä.

Tavoite 1: Suomi toimii naisten ja tyttöjen ihmisoikeuksien vahvistamiseksi

Toiminta kansainvälisellä tasolla

- Suomi kannustaa kaikkia maita ratifioimaan ja täysimääräisesti toimeenpanemaan naisten oikeuksia koskevat kansainväliset ihmisoikeussopimukset.

- Suomi seuraa kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin tehtyjä varauksia ja vastustaa niitä silloin, kun ne ovat ristiriidassa kyseessä olevan sopimuksen tavoitteiden kanssa.
- Suomi korostaa naisten oikeuksien ja tasa-arvonäkökulman valtavirtaistamista kaikessa kansainvälisten järjestöjen ja EU:n toiminnassa.
- Suomi painottaa YK:n päätöslauselman 1612 ”Lapset aseellisessa konfliktissa” sekä EU:n lapsia aseellisissa selkkauksissa koskevien poliittisten suuntaviivojen aktiivista toimeenpanoa ja erityisesti tyttöjen erityistarpeiden huomioon ottamista.
- Suomi korostaa tarvetta suojella ja tukea naisten oikeuksien puolustajia, jotka ovat usein erityisen kriittisessä ja haavoittuvassa asemassa.

Keskeinen vastuutaho näissä kysymyksissä: UM

Tavoite 2: Suomi toimii rankaisemattomuuden torjumiseksi

Toiminta kansainvälisellä ja paikallisella tasolla

- Suomi varmistaa, että naisilla on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lainsäädännön uudistamistyöhön ja että kansallista oikeusjärjestelmää ja lainsäädäntöä uudelleen luotaessa arvioidaan sen vaikutukset naisten oikeuksien ja tasa-arvon toteutumiseen.
- Suomi toimii YK:ssa ja muilla kansainvälisillä foorumeilla aktiivisesti rankaisemattomuuden torjumiseksi ja edellyttää, että kansainvälisistä rikoksista vastuussa olevat asetetaan syytteeseen. Yleisten armahdusten ulottaminen kaikkein vakavimpiin kansainvälisiin rikoksiin, mukaan lukien naisiin ja tyttöihin kohdistuvaan kidutukseen ja seksuaaliseen ja muuhun väkivaltaan, ei ole hyväksyttävää. Suomi tukee taloudellisesti kansalaisjärjestöjen toimintaa rankaisemattomuuden vastaisessa työssä.
- Suomi tukee taloudellisesti ja poliittisesti sekä käytännön yhteistyön avulla Kansainvälisen rikostuomioistuimen (ICC) toimintaa, kuten myös Jugoslavia-tuomioistuimen, Ruanda-tuomioistuimen ja Sierra Leonen erityistuomioistuimen työn asianmukaista loppuunsaattamista.
- Suomi jatkaa aktiivista toimintaansa Justice Rapid Response -hankkeessa sekä osallistumalla sen toimintaa ohjaavaan koordinoitiryhmään että tukemalla hanketta taloudellisesti. Hankkeen tarkoituksena on antaa valtioille ja toimivaltaisille kansainvälisille järjestöille asiantuntija-apua so-

tarikoksia, ihmisyttä vastaan kohdistuvia rikoksia ja joukkotuhontaa koskevan todistusaineiston paikallistamisessa, keräämisessä ja säilyttämisessä.

- Suomi korostaa, että kehitysyhteistyövaroja vastaanottavan kohdemaan kansallisessa rikoslainsäädännössä noudatetaan kansainvälisiä standardeja raiskauksen kriminalisoinnin osalta.

Keskeiset vastuutahot näissä kysymyksissä: UM, PLM, OM

*Afganistan
Kuva: Khalida Dunya*

1325-päätöslauselman tavoitteiden edistäminen osana humanitaarista apua: Kongon demokraattinen tasavalta

Pitkän sisällissodan seurauksena Kongon demokraattisen tasavallan humanitaarinen tilanne on ollut vuosikymmeniä vaikea. Erityisen hälyttävä tilanne on naisten ja lasten kannalta, sillä seksuaalisesta väkivallasta on tullut osa strategista sodankäyntiä. Uhrit ovat yleensä naisia kaikista ikäluokista sekä enenevässä määrin myös nuoria poikia.

Raiskausten tarkkaa lukumäärää ei tiedetä, mutta yksistään maan koillisosassa, Pohjois-Kivun maakunnassa arvioidaan vuodesta 2004 lähtien raiskauksia tapahtuneen noin 14 000. Raiskausten arvioidaan lisääntyneen viime vuosina. Osana lukuisten sotilas- ja kapinallisryhmien päivittäistä toimintaa ne todistavat, että naisten ja lasten oikeuksien ja ihmisarvon polkemisesta on tullut yhä yleisempi valtionsisäisen sodankäynnin keino.

Humanitaarisen avun antamiseen erikoistuneille järjestöille naisten oikeuksien turvaaminen ja parantaminen on keskeinen tavoite. Esimerkkinä voidaan mainita Kirkon ulkomaanapu (KUA), joka on erikoistunut naisten ja lasten tilanteen parantamiseen juuri Pohjois-Kivun maakunnassa. KUA antaa koulutusta paikallisille järjestöille, jotta nämä pystyvät paremmin auttamaan raiskattuja naisia ja entisiä tyttösotilaita psykososiaalisessa kuntoutuksessa ja jälleensopeuttamisessa. KUA tukee paikallisten naisryhmien tiedotusta ja lakineuvonnan antamista väkivallan uhreille, antaa oikeudellista neuvontaa sekä pyrkii aktivoimaan järjestöjenvälistä verkostoitumista ja kokemusten vaihtoa. KUA tarjoaa väkivallan vuoksi hoidossa oleville naisille myös ammatin harjoittamiseen tarvittavia välineitä sekä kotitaloustarvikkeita sisältävän kotiutumispaketin, jonka tarkoituksena on tukea naisten sopeutumista uudelleen yhteiskuntaan.

Tavoite 3:

Suomi pyrkii ennaltaehkäisemään ihmiskauppaa, naisiin kohdistuvaa seksuaalista ja muuta väkivaltaa sekä tukemaan rikosten kohteeksi joutuneita uhreja

Toiminta kansallisella tasolla

• Suomen on edistettävä sitä, että Pekingin julistuksen ja toimintaohjelman mukaisesti kansallisella tasolla laaditaan naisiin kohdistuvan väkivallan vastainen poikkihallinnollinen toimintaohjelma, johon sisältyy konkreettisia toimia, joilla väkivallan uhrien asianmukainen hoito ja tuki taataan Maailman terveysjärjestön WHO:n suosituksia noudattaen. Hallitus on päättänyt laatia naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisen poikkihallinnollisen toimintaohjelman osana hallituksen tasa-arvo-ohjelman (2008-2011) toteuttamista.

Keskeiset vastuutahot näissä kysymyksissä: OM, SM, STM

Toiminta kansainvälisellä ja paikallisella tasolla

- Suomi tuo aktiivisesti esiin sekä monenkeskisellä että kahdenvälisellä tasolla naisiin kohdistuvan väkivallan ja ihmiskaupan ehkäisemiseen ja uhrien auttamiseen tähtäävien toimien tärkeyttä.
- Suomi jakaa kansallisella tasolla kehitettyjä, hyväksi todettuja ihmiskaupan ja naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisia käytäntöjä muiden maiden kanssa. Suomi pitää aktiivisesti esillä ihmiskaupan ihmisoikeus- ja tasa-arvoulottuvuutta, jolla tarkoitetaan muun muassa sitä, ettei uhreille tarjottavan avun ehtona tule olla uhrin suostumus tehdä yhteistyötä rikollisten kiinnisaamiseksi.
- Suomi tukee taloudellisesti naisiin kohdistuvan väkivallan vähenemiseen ja ihmiskaupan lopettamiseen tähtääviä hankkeita.
- Suomi tarjoaa syyttäjiille, tuomareille, poliiseille ja muille viranomaisille koulutusta naisiin kohdistuvasta väkivallasta ilmiönä ja ihmisoikeusloukkauksena.
- Suomi kiinnittää erityishuomiota naisten ja tyttöjen asemaan hauraissa ja konfliktin jälkeisissä maissa ja osoittaa tukea hankkeisiin ja ohjelmiin, joilla vahvistetaan naisten ihmisoikeuksia ja heidän osallistumistaan poliittiseen päätöksentekoon.
- Suomi tukee naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisen suojele- ja ennaltaehkäisytoiminnan tutkimusta ja kehitystä.

- Suomi korostaa miesten aktiivista roolia väkivallan vastustamisessa ja tukee tässä suhteessa YK:n pääsihteerin lanseeraamaa kampanjaa naisiin kohdistuvan väkivallan poistamiseksi.
- Suomi on ollut aloitteellinen Euroopan neuvoston naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisen kampanjan alkuunsaattamisessa, rahoittanut asiantuntijan kampanjan sihteeristöön ja toteuttaa sen puitteissa kansallista kampanjaa vuoden 2008 loppuun asti.
- Etyjissä Suomi pyrkii edistämään naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisten poliittisten sitoumusten toimeenpanoa muun muassa tukemalla Keski-Aasiaan keskittyvää aiheeseen liittyvää seminaaria Etyj-puheenjohtajuuskaudellaan.

Keskeiset vastuutahot näissä kysymyksissä: UM, SM, STM

*Tansania
Kurva: Rosy Look*

Kansainvälisten järjestöjen toiminta 1325-tavoitteiden saavuttamiseksi: Etyjin ihmiskaupan vastainen työ

Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön (Etyj) ihmiskaupan vastainen toimintasuunnitelma hyväksyttiin vuonna 2003. Suunnitelma keskittyy laajalti ihmiskaupan ehkäisemiseen tähtääviin toimenpiteisiin ja tekijöiden syytteen saamiseen sekä ihmiskaupan uhreiksi joutuneiden auttamiseen ja suojelemiseen. Toimintasuunnitelmassa määritellään tehtäviä Etyjin osallistujavaltioille sekä järjestön sihteeristölle ja instituutioille.

Suomalainen Eva Biaudet valittiin lokakuussa 2006 Etyjin erityisedustajaksi ja koordinaattoriksi ihmiskaupan vastaisessa työssä. Erityisedustaja on pyrkinyt nostamaan esiin erityisesti naisten ja lasten haavoittuvan aseman ihmiskaupassa. Erityisedustajan toimisto järjestää noin kaksi kertaa vuodessa ihmiskaupan vastaisia korkean tason allianssikokouksia, joissa kattava kirjo ihmiskaupan vastaisia toimijoita pääsee vaihtamaan kokemuksia ja näkemyksiä. Erityisedustaja tekee vuosittain myös useita vierailuja osallistujavaltioihin, jolloin hän tapaa hallitusten edustajia, virkamiehiä, oikeuslaitosten edustajia ja kansalaisjärjestöjä sekä kiinnittää huomiota mahdollisiin epäkohtiin ja pyrkii viemään toimintasuunnitelman toimeenpanoa eteenpäin.

Naisten haavoittuvan aseman huomioon ottaminen on myös korostunut erityisedustajan ja Naton välisissä keskusteluissa. Erityisedustaja on painottanut kansainvälisten rauhanturvaoperaatioiden osallistujavaltioiden vastuuta ehkäistä ihmiskauppailmiön lisääntymistä kriisi- ja jälleenrakennusalueilla ja korostanut nollatoleranssin merkitystä tilanteissa, joissa sotilaat ja siviilitöntekijät syyllistyvät ihmiskauppauhrien hyväksikäyttöön.

*Afganistan
Kuva: Khalida Dunya*

Toimintaohjelman seuranta

Ohjelman toteutumista seurataan systemaattisesti.

- Kansallinen toimintaohjelma on laadittu vuosille 2008–2011. Tällä kaudella ohjelmassa mainitut vastuutahot vastaavat omalta osaltaan toimintaohjelman täytäntöönpanosta ja varaavat sitä varten tarpeellisen rahoituksen.
- Kansallisen toimintaohjelman toteutumista selostetaan mm. kansainvälisten ihmisoikeusasiain neuvottelukunnassa IONKissa ja hallituksen määräaikaisraportoinnissa YK:n kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskevan kansainvälisen yleissopimuksen (CEDAW) täytäntöönpanosta sekä eduskunnalle vuosittain toimitettavassa kehitysyhteistyökertomuksessa.
- Toimintaohjelmaa varten nimitetään seurantaryhmä, joka koordinoi ja seuraa ohjelman toimeenpanoa. Kansalaisjärjestöt ja tutkijayhteisö osallistuvat seurantaryhmän toimintaan. Toimintaohjelman seuranta koordinoidaan myös muiden sukupuolinäkökulman valtavirtaistamiseen liittyvien toimenpiteiden kanssa.

*Tansania
Kiraa: Jeremy Firth*

YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselma 1325 (2000) Hyväksytty 31. päivänä lokakuuta 2000

Naiset, rauha ja turvallisuus

Turvallisuusneuvosto

palauttaa mieliin päätöslauselmansa 1261 (1999) 25. päivänä elokuuta 1999, 1265 (1999) 17. päivänä syyskuuta 1999, 1296 (2000) 19. päivänä huhtikuuta 2000 ja 1314 (2000) 11. päivänä elokuuta 2000, sekä niihin liittyvät puheenjohtajansa lausunnot, ja palauttaa mieliin myös puheenjohtajansa lausunnon tiedotusvälineille YK:n naisten oikeuksien ja kansainvälisen rauhan päivänä (kansainvälinen naistenpäivä) 8. päivänä maaliskuuta 2000 (SC/6816),

palauttaa mieliin myös Pekingin julistuksen ja toimintaohjelman (A/52/231) sitoumukset sekä YK:n yleiskokouksen 23. erityisistunnon ”Naiset 2000: sukupuolten tasa-arvo, kehitys ja rauha 2000-luvulla”(A/S-23/10/Rev.1)- loppuasiakirjan sitoumukset, erityisesti ne, jotka koskevat naisia ja aseellisia konflikteja,

pitää mielessään YK:n peruskirjan päämäärät ja periaatteet sekä peruskirjan ensisijaisesti turvallisuusneuvostolle antaman vastuun kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitämisestä,

ilmaisee huolensa siitä, että siviilit, erityisesti naiset ja lapset, myös pakolaisina sekä asuinseudultaan siirtymään joutuneina, muodostavat suuren enemmistön niistä, joihin aseellisten konfliktien negatiiviset vaikutukset kohdistuvat ja jotka joutuvat kasvavassa määrin taistelijoitten ja aseellisten ryhmien väkivallan kohteeksi, sekä tunnustaa tämän seuraukset kestäväälle rauhalle ja sovinnolle,

vahvistaa uudelleen naisten tärkeän roolin konfliktien ehkäisyssä ja ratkaisemisessa sekä rauhanrakentamisessa, ja painottaa naisten tasa-arvoisen osallistumisen ja täyden sitoutumisen merkitystä kaikissa pyrkimyksissä rauhan ja turvallisuuden ylläpitämiseksi ja edistämiseksi sekä tarvetta lisätä heidän osuuttaan konfliktien ehkäisyä ja ratkaisemista koskevassa päätöksenteossa,

vahvistaa uudelleen myös tarpeen toimeenpanna täysin kansainvälisen humanitaarisen oikeuden ja kansainvälisen ihmisoikeuslainsäädännön määräykset, jotka koskevat naisten ja tyttöjen suojelua konfliktien aikana ja niiden jälkeen,

painottaa, että kaikkien osapuolten on varmistettava naisten ja tyttöjen erityistarpeiden huomioonottaminen miinanraivaus- ja miinatietoisuusohjelmien toimeenpanossa,

tunnustaa kiireellisen tarpeen ottaa sukupuolinäkökulma huomioon rauhanturvaoperaatioissa ja tähän liittyen huomioi Windhoekin julistuksen (Windhoek Declaration) ja asiaa koskevan Namibian toimintaohjelman (Namibia Plan of Action on Mainstreaming a Gender Perspective in Multidimensional Peace Support Operations, S/2000/693),

tiedostaa myös, miten tärkeä on suositus, jonka turvallisuusneuvoston puheenjohtaja esitti tiedonannossaan lehdistölle 8. päivänä maaliskuuta 2000 rauhanturvahenkilöstölle annettavasta erityiskoulutuksesta naisten ja lasten suojelussa sekä heidän erityistarpeistaan ja ihmisoikeuksistaan konfliktitilanteissa,

tiedostaa, että ymmärrys aseellisten konfliktien vaikutuksista naisiin ja tyttöihin ja tehokkaat institutionaaliset järjestelyt heidän suojelemisensa ja täyden rauhanprosessiin osallistumisen takaamiseksi voivat merkittäväällä tavalla osaltaan ylläpitää ja edistää kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta,

muistuttaa tarpeesta koota tietoa aseellisten konfliktien vaikutuksista naisiin ja lapsiin, sekä

1. *Kehottaa* jäsenvaltioita varmistamaan naisten kasvavan edustuksen kaikilla päätöksentekotasolla kansallisissa, alueellisissa ja kansainvälisissä instituutioissa sekä mekanismeissa konfliktien estämiseksi, hallinnoimiseksi ja ratkaisemiseksi;
2. *Kannustaa* pääsihteerä toteuttamaan strategista toimintaohjelmaansa (A/49/587), joka vaatii lisäämään naisten osallistumista konfliktien ratkaisussa ja rauhanproesseissa eri päätöksentekotasolla;

3. *Kehottaa* pääsihteeriä nimittämään enemmän naisia erityisedustajina ja erityislähettiläinä toteuttamaan ”hyviä palveluksia” hänen nimissään ja vetoaa tähän liittyen jäsenvaltioihin, jotta ne esittäisivät pääsihteerille ehdokkaita säännöllisesti päivitettävään ja keskitettyyn luetteloon;

4. *Lisäksi kehottaa* pääsihteeriä pyrkimään laajentamaan naisten roolia ja osuutta YK:n kenttäoperaatioissa erityisesti sotilastarkkailijoina, siviilipoliiseina sekä ihmisoikeus- ja humanitaarisen avun henkilöstössä;

5. *Ilmaisee tahtonsa* sisällyttää sukupuolinäkökulma rauhanturvaoperaatioihin ja kehottaa pääsihteeriä varmistamaan, että kenttätoiminnassa otetaan sukupuolinäkökulma huomioon aina silloin, kun se on asianmukaista;

6. *Pyytää* pääsihteeriä toimittamaan jäsenvaltioille koulutusohjeita ja -aineistoa koskien naisten suojelua, oikeuksia ja erityisiä tarpeita sekä sitä, miten tärkeätä on ottaa naisia mukaan kaikkeen rauhanturva- ja rauhanrakennustoimintaan, ja se pyytää samalla jäsenvaltioita sisällyttämään kyseiset teemat sekä HIV/AIDS-tietoisuuskoulutusta kansalliseen sotilashenkilöstön ja siviilipoliisien valmiuskoulutukseen ja kehottaa lisäksi pääsihteeriä varmistamaan, että rauhanturvaoperaatioiden siviilihenkilöstö saa samanlaista koulutusta;

7. *Kehottaa* jäsenvaltioita lisäämään vapaaehtoista taloudellista, teknistä ja logistista tukeaan sukupuolen huomioonottavalle koulutukselle, mukaan lukien asiassa toimivien rahastojen ja ohjelmien, kuten UNIFEMin, UNICEFin, UNHCR:n ja muiden vastaavien elinten koulutus;

8. *Vetooa* kaikkiin osapuoliin, että ne neuvotellessaan ja toimeenpannessaan rauhansopimuksia soveltavat sukupuoliroolinäkökulmaa, mikä tarkoittaa mm.

a) naisten ja tyttöjen erityistarpeita kotiinpaluun, uuteen asuinpaikkaan asettumisen, kuntoutumisen, uudelleensopeutumisen ja konfliktin jälkeisen jälleenrakentamisen yhteydessä;

b) toimia, jotka tukevat paikallisia naisten rauhanaloitteita ja paikallisia prosesseja konfliktien ratkaisemisessa, ja jotka ottavat naiset mukaan kaikkiin rauhansopimusten toimeenpanomekanismeihin;

c) toimia, jotka varmistavat naisten ja tyttöjen ihmisoikeuksien suojelun ja kunnioituksen, erityisesti mitä tulee perustuslakiin, vaalitapaan, poliisivoimiin ja oikeuslaitokseen;

9. Vetoaa kaikkiin aseellisten konfliktien osapuoliin, jotta ne täysin kunnioittaisivat kansainvälistä oikeutta, jota sovelletaan naisten ja tyttöjen oikeuksiin ja heidän suojelemiseensa erityisesti siviileinä, ja varsinkin heitä koskevia velvoitteita vuoden 1949 Geneven yleissopimuksessa sekä sen lisäpöytäkirjoissa vuodelta 1977, vuoden 1951 pakolaissopimuksessa ja sen lisäpöytäkirjassa vuodelta 1967, Kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskevassa yleissopimuksessa vuodelta 1979 ja sen lisäpöytäkirjassa vuodelta 1999, YK:n lastenoikeuksien yleissopimuksessa vuodelta 1989 ja sen kahdessa lisäpöytäkirjassa 25. toukokuuta 2000, sekä pitäen mielessä asiaan liittyvät määräykset kansainvälisen rikostuomioistuimen perussäännössä;

10. *Vetoaa* kaikkiin aseellisten konfliktien osapuoliin, jotta ne ryhtyisivät erityistoimiin naisten ja tyttöjen suojelemiseksi sukupuoleen liittyvältä väkivallalta, erityisesti raiskauksilta ja muulta seksuaaliselta hyväksikäytöltä sekä kaikelta aseellisten konfliktitilanteiden yhteydessä tapahtuvalta väkivallalta;

11. *Painottaa* kaikkien valtioiden vastuuta lopettaa rankaisemattomuus ja asettaa syytteeseen kansanmurhasta, rikoksista ihmisyyttä vastaan ja sotarikoksista vastuussa olevat, mukaan lukien rikokset, joihin liittyy seksuaalista ja muuta väkivaltaa, joka kohdistuu naisiin ja tyttöihin, ja tähän liittyen painottaa tarvetta sulkea nämä rikokset kaikkien mahdollisten armahdusmääräysten ulkopuolelle;

12. *Vetoaa* kaikkien aseellisten konfliktien osapuoliin, jotta ne kunnioittaisivat pakolaisleirien ja pakolaisasutusten siviili- ja humanitaarista luonnetta ja ottaisivat huomioon naisten ja tyttöjen erityistarpeet, myös leirien ja asutusten suunnittelussa ja palauttaa mieliin turvallisuusneuvoston päätöslauselmat 1208 (1998) 19. päivänä marraskuuta 1998 ja 1296 (2000) 19. päivänä huhtikuuta 2000;

13. *Kannustaa* kaikkia aseistariisunnan, kotiuttamisen ja uudelleentegroinnin suunnitteluun osallistuvia ottamaan huomioon nais- ja miestaistelijoiden erityistarpeet ja ottamaan huomioon myös heidän huollettavinaan olevien tarpeet;

14. *Vahvistaa uudelleen* valmiuttaan ottaa huomioon toimien mahdolliset vaikutukset siviiliväestöön, unohtamatta naisten ja tyttöjen erityistarpeita, voidakseen harkita asianmukaisia humanitaarisia poikkeuksia aina silloin kun toimet hyväksytään YK:n peruskirjan 41.artiklan perusteella;

15. *Ilmaisee* halukkuutensa varmistaa, että turvallisuusneuvoston käynnistämässä tehtävissä otetaan huomioon sukupuolinäkökulma sekä naisten oikeudet ja että niistä neuvotellaan paikallisten ja kansainvälisten naisryhmien kanssa;

16. *Pyytää* pääsihteeriä tekemään selvityksen aseellisten konfliktien vaikutuksista naisiin ja tyttöihin, naisten roolista rauhanrakentamisessa sekä sukupuolinäkökulmasta rauhanprosesseissa ja konfliktinratkaisemisessa, ja pyytää häntä myös toimittamaan turvallisuusneuvostolle raportin tämän selvityksen tuloksista ja saattamaan sen kaikkien YK:n jäsenvaltioiden käyttöön;

17. *Pyytää* pääsihteeriä harkintansa mukaan sisällyttämään turvallisuusneuvostolle tehtävään raporttiin myös tietoa siitä, miten sukupuolinäkökulman soveltaminen rauhanturvaturvaamistehtävissä ja muut naisia ja tyttöjä koskevat näkökohdat ovat edistyneet;

18. *Päättää* seurata aktiivisesti asian kehittymistä.

Kuva: UHKUVA